

The article highlights peculiarities of virtual sound studio Steinberg Cubase 5 and key features of the programm of multi-channel information. It reveals the principles of operation of the programm-sequencer and the essence of Musical Instrument Digital Interface (MIDI).

Key words: future Music teacher, professional training, music and computer technology, sequencer, MIDI.

УДК 76(0758)

Поліщук А.А.,

старший викладач кафедри дизайну

Інституту мистецтв

Київського університету імені Бориса Грінченка

ФОРМУВАННЯ ВІЗУАЛЬНО-ЗНАКОВОЇ КУЛЬТУРИ У ПРОФЕСІЙНІЙ ОСВІТІ

У статті проаналізовані актуальні проблеми використання візуально-знакових систем в освітньому та інформаційному середовищах. Розглянуті різні знакові форми подання інформації (знакові системи, піктограми); висвітлені методичні підходи до розвитку і формування візуально-знакової культури та інформаційно-графічних компетенцій майбутніх дизайнерів і викладачів.

Ключові слова: піктограма і піктографічне письмо, знакові системи, знаки візуальної комунікації.

У сучасних умовах збільшення інформаційного навантаження на людину візуальним засобом подання інформації приділяється особлива увага. Оскільки традиційно людина довіряє більше невербальній інформації, особливо часто та ефективно використовуються знакові системи, що є важливою частиною сучасного інформаційного простору. Створення знаків та символів — найдавніший творчий процес, притаманний людям усіх народів і культур. Він забезпечує універсальність мови знаків і символів як основи вербальної та візуальної комунікації.

Поняття візуальної комунікації означає інформаційний комплекс, до якого належать вказівники орієнтації у певному просторі та різноманітні зображення і фотографії, системи знаків та піктограм тощо. Візуальна мова останніх є засобом спілкування та орієнту-

вання і, на відміну від словесної (вербальної) мови, долає міжкультурні кордони у сучасному житті, насиченому значною кількістю інформації.

Одними з ключових компетенцій дизайн-освіти є інформаційно-графічні компетенції, пов'язані з формуванням здатності жити в багатокультурному інформаційному суспільстві. Оволодіння візуально-знаковою культурою, як універсальною «мовою» дає змогу людині розуміти іншого і бути зрозумілим. Крім того, знаки і символи як носії культурних норм, накопичених людством за весь період свого існування, дають змогу у професійному навчанні долучатися до культурної спадщини і творити свої символи у графічному мистецтві і дизайн-графіці, грамотно і творчо оперуючи знаковими системами.

Специфікою таких знакових зображень, як піктограми, є їх здатність до трансформації, стилістичної еволюції, зміни і пристосування до сучасних умов інформаційно-комп'ютерних технологій [1]. При цьому нові форми видань і веб-сайти в Інтернеті не обходяться без символів і знаків, що мають давню історію використання. Знакові системи різного призначення як важлива функціональна складова візуальної комунікації мають ще й загальнокультурну цінність та впливають на візуально-знакову культуру користувачів інформаційного простору.

Тому особливого значення набувають аспекти системного і комплексного формування візуально-знакової культури у професійній мистецькій і дизайнерській освіті та розвитку візуально-графічних компетенцій студентів у процесі їхньої професійної підготовки. Це потребує комплексного розгляду різних методологічних підходів до осмислення символів, піктограм і знакових форм у цілому. Вже стає нагальною потребою включення у навчальні програми вивчення знакових форм як основи візуальної комунікації з позицій синтезу візуальної культури і сучасних комп'ютерних технологій. Осмислення історії піктографії та знакових форм різного призначення, структури знакових систем та їх графічної мови необхідно закладати як підґрунтя опанування студентами візуально-знакової мови інформаційних дизайн-технологій.

Приклади звернення до різних методик використання піктограм у навчанні демонструють широкий спектр їх можливостей у професійній діяльності дизайнера-графіка, а саме:

— методика піктограм, спрямована на опосередковане запам'ятовування в рамках культурно-історичної концепції Л.С. Виготського, виявляє інтелектуальні процеси при побудові образу і придатна для запам'ятовування та доповнена аналізом асоціацій створених піктограм (А.Р. Лурія) [2];

— комунікативно-розвиваючі технології вивчення мови і мовлення з використанням піктограм [3];

— методи художньо-образної стилізації спрямовані на вивчення історії та теорії знакових форм і охоплюють прийоми стилізації форм у мистецтві книжкової графіки, промислової та дизайн-графіки [4];

— систематизація знаків та виявлення актуальних тенденцій розвитку в проектуванні графіки сучасного знаку [5].

Ефективність використання різних знаків і символів залежить не в останню чергу від фахової підготовки дизайнерів-графіків. Від того, наскільки грамотно і зрозуміло оформлена візуальна інформація, залежить її сприйняття людиною як користувачем інформаційного простору. У зв'язку з окресленими проблемами та необхідністю творчого впровадження сучасних інформаційно-візуальних технологій у вищі навчальні заклади особливого значення набувають питання формування візуально-графічних компетенцій студентів як важливої складової професійної підготовки. Впровадження таких навчальних курсів, як «Піктографія та основи візуальної комунікації», «Теорія і практика графіки», спрямоване на формування дизайнерських компетенцій у студентів та оволодіння ними як традиційними, так і сучасними графічними засобами передачі візуальної інформації [6].

На практичних заняттях з навчальної дисципліни «Піктографія та основи візуальної комунікації» студентам рекомендують опанувати графічну мову для створення візуально-знакової інформації. Починаючи від образного виявлення змісту повідомлення до знаку і піктограми студенти розробляють системи піктограм різного призначення: довідково-інформаційні піктограми для навчальних і громадських закладів, веб-значки та інфографіку навчального призначення тощо. Таким чином, при створенні знаків і піктограм використовуються графічні засоби зображення традиційними техніками та у синтезі з комп'ютерними програмами, що розширює спектр використання сучасної мови графіки.

Звідси два основних напрями практичних завдань: 1) розвиток художньо-образного мислення студентів за допомогою практичних вправ і завдань; 2) створення художніх образів і знаків різного призначення за допомогою використання прийомів стилізації і трансформації форми.

Так, наприклад, студентам пропонується дібрати природну форму для вивчення можливостей її використання як прототипу для практичних завдань з книжкової графіки та дизайн-проектів. Під час навчання вони опановують образну інтерпретацію форм тварин як об'єктів зображення та ілюстрацій власної галереї образної творчості — це графічні образи уявних персонажів, не пов'язані з літературним текстом.

Наступний етап у створенні образів та опануванні прийомів стилізації природної форми — це надання образам асоціативних, метафоричних та символічних ознак. Таким чином студенти вчать практично застосовувати методи образної трансформації, виконуючи завдання графічного проекту «Від природної форми до образу і знака». Ці завдання виявляють специфіку зображення природної форми у різних аспектах (реальне зображення, персонаж певного типу і характеру, різновиди знакових форм тощо).

Рівнобіжно вивчаються теоретичні основи знаків візуальної комунікації з досвідом їх прикладного застосування: аналізуються існуючі знаки, їх типологія і класифікація, визначається їх роль, ефективність, доречність, естетична виразність тощо. Студентам пропонується виконати науково-дослідне завдання з розділу практичного використання знаків, виявлення специфіки знакових систем у комунікації міського середовища, графічно-рекламного дизайну, Інтернету та в сучасній книжковій графіці для дітей різного віку. Теоретичні та практичні завдання навчального курсу «Піктографія та основи візуальної комунікації» складають графічно-знакову основу мистецької та дизайн-освіти.

Підсумовуючи викладене, можна зробити висновок, що проблеми формування візуально-знакової культури мають комплексний характер. Розширення можливостей практичного художнього проектування в комунікаційній сфері і поліпшення образно-естетичних якостей сучасних піктограм зумовлює необхідність осмислення знакових форм як самостійної сфери художньої культури. Для подальшого якісного розвитку піктографічних комплексів і

формування візуально-знакової культури сучасного інформаційного середовища, вивчення піктографії та основ візуальної комунікації актуальне як в теоретичному, так і в прикладному аспектах. Це необхідно для подальшого розвитку знакової комунікації як актуального сегмента візуальної культури XXI ст.

Джерела

1. Фоли Дж. Энциклопедия знаков и символов / Дж. Фоли. — М. : Вече АСТ, 1997.
2. Лурия А.Р. Маленькая книжка о большой памяти / А.Р. Лурия. — М. : Изд-во Моск. ун-та, 1968.
3. Крутий Е.Л. Коммуникативно-развивающая технология обучения русскому языку и развития речи детей старшего дошкольного возраста / Е.Л. Крутий. — Запорожье, ООО «ЛИПС» ЛТД, 2008. — 320 с.
4. Образотворче мистецтво : підруч. для 5 кл. загальноосвіт. шк. / Е.В. Белкіна, А.А. Поліщук, Л.В. Фесенко. — К. : Промінь, 2005. — 207 с. : іл.
5. Серов С.И. Графика современного знака / С.И. Серов. — М. : Линия График, 2003. — С. 381–385.
6. Поліщук А.А. Графіка як основа візуальної грамотності та розвитку творчості студентів образотворчих спеціальностей / А.А. Поліщук // Сучасні стратегії університетської освіти: якісний вимір : матер. Міжнар. наук.-практ. конф. (м. Київ, 28–29 берез. 2012 р.). — К. : Київ ун-т ім. Б. Грінченка, 2012. — С. 730–736.

В статті проаналізовані актуальні проблеми використання візуально-знакових систем в сфері освіти та інформаційного середовища. Розглянуті різні знакові форми подання інформації (знакові системи, піктограми); освітлені методичні підходи до розвитку та формування візуально-знакової культури та інформаційно-графічних компетенцій майбутніх дизайнерів та викладачів.

Ключевые слова: піктограма та піктографічне письмо, знакові системи, знаки візуальної комунікації.

The article analyzes the current problems of the use of visual and sign systems in education and modern information environment. It covers different forms of symbolic representation of information (sign systems, pictograms). It highlights methodological approaches to the development and formation of the visual and sign culture and informational and graphical competencies of future designers and teachers.

Key words: pictogram and pictographic writing, sign systems, signs of visual communication.